

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

14-daagsch tijdschrift onder
redactie v/h dagelijksch Bestuur

REDACTIE-COMMISSIE:
C. Poortman, Mr G. H. Eskes en
de alg. secr. Ir M. H. C. Vreede

ADRES DER REDACTIE:
Dr Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

De Terreur in Indië

In het eerste nummer van het te Batavia verschenen weekblad „Uitzicht“ schrijft de bekende Indische journalist W. A. van Goudoever, verbonden aan den Regeeringsvoorlichtingsdienst Ned.-Indië :

Een goede kennis, een van de laatste vijftig, die uit Ambarawa werden geëvacueerd, schreef mij:

„Toen de Britsche troepen de boei van Ambarawa veroverden, vonden zij daar een vrij groot aantal Indonesische gevangenen van de pemoeda's, de meesten oudere tani's, maar ook jonge Javanen; zij lieten mij hun kapotgeslagen ruggen zien en vertelden van den terreur, door de extremisten uitgeoefend. Als het ons Nederlandsche volk ooit ernst geweest is met zijn roeping in Indië, dan mag geen offer ons te groot zijn om dit Javaansche volk te redden uit de handen van zijn eigen vergiftigde jeugd.“

In de gecompliceerde situatie van Java, waar zoovelen niet meer helder uitkomen, illustreert dit verhaal een kernwaarheid. Deze: dat de stem van Java niet gehoord wordt, omdat zij wegsterft in den terreur. De groote massa wenscht den Nederlander terug, omdat hij met al zijn fouten en gebreken, toch staat als symbool van veiligheid en bescheiden welvaart; zij kan dien wensch echter niet uiten. De intellectueelen verlangen dien terugkeer evenzeer, omdat zij in het samengaan van het Oosten met het Westen ook voor hun vaderland het meeste heil zien en dan liever met een klein land dan met een grooten slok-op; maar ook hun stem wordt gesmoord. Hier spreken bijna uitsluitend de terreur en wat van die terreur tot spreken vergunning krijgt.

Dat is van de kernwaarheid in een gecompliceerde situatie de eene helft. De andere helft is, dat Nederland juist dan hier nog een taak heeft. Scherper geformuleerd: de terreur demonstreert en accentueert onze roeping hier. Zij ontkent niet, maar bewijst; zij dooft niet, doch wakkert aan. Het is al erg genoeg, dat wij te laat zijn gekomen, om het gebeuren dezer laatste maanden te verhinderen, tijdig op te vangen, in goede banen te leiden. Er wordt naar uitgezien, dat wij althans achteraf onze bijdrage leveren om dit gebroddel weer recht te breien.

Zulk een recht-breien blijkt een uiterst moeilijk werk, zooals alles moeilijk is wat het goede moment heeft laten passeeren. Er moet een antwoord komen op de stem van Java, die, krijschend boven alles uitklinkend, toch die stem van Java niet is, maar een antwoord ook op de stomme klacht van leed en gedwongen berusting. Niet alleen, negatief, bestrijding van terreur. Ook, positief, de toegestoken hand, van volk tot volk. Onze roeping op Java, juist nu, eischt dat wij naast dit volk komen te staan en daartoe den weg vrij maken, opruimend wat ons den toegang tot onze taak belemmert.

Als wij zoeken naar een karakteristiek voor die beide soorten van arbeid, is dit opruimen en vrijmaken politiewerk, en die andere taak is: een architectenopdracht. Zij dienen gelijktijdig in het heden te worden aangepakt. Daarbij dient men van politieman te blijven spreken, ook als hij zware wapens inschakelt, door kracht en aantal van den overtreder noodig gemaakt. Ondanks tank en bom en zwaar geschut, mag dit geen oorlog heeten en geen oorlog worden; dit is de sterke arm van het gezag, orde herstellend, den weg banend voor terugkeerende welvaart. Een politioneele taak is dit, ongeacht wie haar volvoert en vooral in eigen gelederen zij ons bespaard de scheeve visie, die volk tegenover volk plaatst.

Van een politietaak alléén echter zou voor de meesten onzer slechts matige bekoring uitgaan. De roeping begint eerst recht, waar de architecten-opdracht inzet. Om te voorkomen, dat deze karakteristiek in de rij der hinkende vergelijkingen zou

(Zie verder pag. 4, 2e kolom onderaan)

„Safe in British hands“....

P. KOK & Co.

Anna Paulownastraat no. 18
Den Haag, telef. 333870-1-2

verrichten

Alle Bankzaken

Safe inrichting - Assurantiën

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138
Amsterdam-C.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIEGTUIG, „De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

Uw Makelaar
verschafft U
gaarne
inlichtingen

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
’s-Gravenhage

NEDERLANDSCH
INDISCHE **HANDELSBANK, N.V.**

AMSTERDAM - Singel 250
ROTTERDAM - Mathenesserlaan 235
’s-GRAVENHAGE - L. Vijverberg 11

**Behartiging van
Uw belangen
in Indië en het
Verre Oosten**

DEVIEZENBANK

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

Nog zijn er niet veel boeken...

Maar wát er is en wát er verschijnt,
speciaal wat betrekking heeft op Indië,
vindt U bij:

BOEKHANDEL P. VAN KETEL

G. J. VAN DRIMMELEN
Laan van Meerdervoort 198B, Tel. 330481
’s-Gravenhage

RUBBER
KOPEREN
STALEN
STEMPELS
GRAVEERWERK
WARTNA
MOLEN
STRAAT 30
DEN HAAG
TEL. 114720
NAAM-EN INSTRUCTIEPLATEN-TRANSFERS

Indische Historie in Indische Brieven

Te laat weerzien

Een ambtenaar zat in een kamp te Batavia. Werd bevrijd en kreeg werk op een der departementen. Zijn vrouw was gevangene in een kamp te Semarang. Werd bevrijd en kwam in een ziekenhuis. De ambtenaar vroeg verlof naar Semarang te gaan om zijn vrouw te halen. Dit was niet mogelijk. De tijd verstreek. Toen kwam een telegram uit Semarang: toestand ernstig, overkomst dringend gewenst. Het telegram had vele dagen over den afstand Semarang—Batavia gedaan. De ambtenaar eischte ditmaal wel verlof, kreeg het en kwam te Semarang... te laat. Zijn vrouw was reeds bewusteloos en stierf na enkele uren, zonder haar man te herkennen. Hij schrijft:

„Het valt mij nog steeds moeilijk te begrijpen dat dit mogelijk is geweest. Er mij bij neerleggen kan ik allerm minst. Over hetgeen wij meegemaakt hebben in de kampen spreek ik liever niet. Door mijn werk hoop ik veel te kunnen vergeten.”

Als stoker naar Ambon

Net als die andere jongeman, aan wiens brief wij in een vorig nummer iets ontleenden, heeft ook deze Nica-vrijwilliger in Australië vrijwillig dienst genomen op een dier schepen met goederen en medicijnen voor de Indonesiërs, welke dank zij de stokers in Australië daar sinds vele maanden werkeloos lagen. Deze jongeman, afgestudeerd Deventer, Nica-vrijwilliger, schrijft:

Typisch Japansch soldaat.

„Niet zoo'n pretje, vier uur in de gloeiende hitte bij de vuren, 8 uur vrij, weer 4 uur stoken en zoo maar door. Wij voeren 's ochtends om 6 uur de Ambonbaai binnen op volle kracht, 87 slagen 11 mijl, topsnelheid. Dit was om de buitenwereld iets te toonen. Vergeet niet, dat wij vrijwilligers zijn. In Ambon kregen wij om te bunkeren per schip 50 Japansche P.O. W.'s. Elk van ons moest telkens 4 uur op die knapen letten en hen

flink laten werken. Dat hebben wij dan ook....

Tijdens de Japansche bezetting is half Ambon de bergen ingevlucht. Ze hebben het nog slechter gehad dan Holland in den winter 1944—'45. De Jappen hadden alle eigendommen en plantages tot hun eigendom verklaard en de heele oogst ging naar Japan. Verder dwangarbeid, slaan, ophangen, doodschieten. De menschen die aan boord kwamen, vertelden deze verhalen. Sommigen waren vreeselijk mager.

Ambon is enkele malen gebombardeerd; de Japs hebben ook veel in brand gestoken. Het ziet er uit als het Bezuidenhoutkwartier. Het Nica-hoofdkwartier zit in een groot gebouw, dat door een Japanschen admiraal gebouwd is. Het residentiehuis

„Rampokkers....”

staat er nog; daar zetelt de Australische commandant. De Jappen hebben in den heuvel een ondergronds verblijf laten hakken, electricch verlicht, met diverse zalen.

De Australiërs houden danspartijen met meisjes en vrouwen van 10 tot 40 jaar; na het dansen gaan de dames met de Aussies mee. Dit ziet de fatsoenlijke Ambonnees niet graag. Zij hebben liever dat die Aussies maar weggaan. Begin volgend jaar gaan zij goddank naar Australië terug.

Ik maakte tochtjes op het eiland, de goenoeng in en langs het strand. Overall groeten de menschen je met „Hallo!” en als je dan teruggroet met „tabah” dan zeggen ze tegen elkaar, eenigszins verschrikt: „lo, toean blanda!” Als ik om een jongen klapper vroeg, mocht ik nooit betalen, ze vonden het veel te leuk om een blanda iets te kunnen geven. Ik gaf ze dan wat sigaretten en dan was alles heelemaal in orde. Het viel mij op, dat bijna iedereen Hollandsch spreekt. Ze waren er trotsch op en ze spraken b.v. nooit over de N.I. luchtmacht, maar over „onze” luchtmacht. Wel typisch. Ze zijn zeer Oranjegezind.

Ik ben naar de overzijde van de baai geroeid en heb daar gezwommen. Weldra kwamen menschen uit de kampong met pisang goreng. Die menschen zagen er allermiserabelst uit; in Holland heb ik ze nooit zoo erg gezien. Zoo mager, velen met arm of been geamputeerd door het ranselen door de Japanners, die beesten.”

Om niet te vergeten

Een hooggeplaatst ambtenaar, die 3½ jaar in Japan gevangen had gezeten en thans weer in functie is, schrijft:

„Er is een punt in deze hopelooze situatie, dat men aan de heele wereld zou willen inprenten. Dat kan natuurlijk niet. Die wereld heeft, zoo zij er tijd voor had, zich al een meening gevormd en er is van Nederlandsche zijde niets toereikends gedaan om daarop invloed uit te oefenen. Het zal zelfs al zeer moeilijk zijn dit punt in Nederland te doen begrijpen. Het is dit:

Er is geen sprake van een algemeenen opstand op Java. Er is geen sprake van 'n nationalistische beweging, die gedragen wordt door de meerderheid der bevolking. Er is geen sprake van een algemeenen afkeer der Javanen van de Nederlanders.

Wat hier bestaat is een terreur van een kleine groep „leiders”. In die groep zijn velerlei schakeeringen; zij bevat stellig ook goedwillende elementen. Maar het blijft een feit, dat ook het gezag van Sjahrir steunt op dat van de „regeering-Soekarno” en dat deze zich uitsluitend door de grofste vormen

van terreur weet te handhaven. Het is niet mogelijk het aantal aanhangers van Soekarno bij benadering te schatten. **Het staat echter volkomen en onomstootelijk vast, dat deze aanhang slechts een zeer kleine minderheid vormt, die de massa der bevolking door felle terreurdaden in bedwang houdt.**

Het zal moeten blijken of het mogelijk is, met andere groepen, die ongetwijfeld aanwezig zijn en die geacht kunnen worden een meerderheid der volken van Java te vertegenwoordigen, in contact te komen. Voor hen zal dit contact levensgevaarlijk zijn; toch zijn er tekenen, dat velen slechts op een begin wachten om zich te laten gelden.

Wat wij ons hier nu afvragen, is of Dr. van Mook, als hij

terugkeert, nu eindelijk er naar zal streven, het contact met deze groepen, die zich aan de psychose van blandahaat ontrokken, te leggen. Hij zou verrast zijn door den omvang en de beteekenis van deze groepen. Het feit van hun bestaan, demonstreert zich hier te Batavia meer en meer, naarmate eenige orde hersteld wordt.

ken: pe: tai, geheime politie van Japan

Prent u dit in Nederland goed in

het hoofd, draagt het uit en overtuigt er de Nederlanders van, dat hier op Java sterke en belangrijke groepen der Indonesiërs gereed staan om zich te doen gelden, overal daar waar de moordende terreur van Soekarno en de zijnen maar even gebroken is. Dit is het kernpunt van de heele situatie, wanneer dit tijdig begrepen wordt, dan zou nog veel terecht kunnen komen van een toestand, welke zoo hopeloos is geworden door de gevolgen van 3½ jaar Japansche bezetting, door de misslagen der Engelschen en door onze eigen fouten.

Stemmingsbeeld uit Semarang

„Het is hier“, schreef een dame eind 1945 uit Semarang, „een zoodje. Je ziet geen uitweg. Onder de beroerdste omstandigheden hebben wij, Hollanders, het moreel hoog weten te houden, maar nu je zoo langzaam maar zeker begint te ontdekken, dat de geheele wereld je in de steek laat, begint dat moreel danig te zakken. Ik wou maar dat je althans eenigszins kon vermoeden, wat „men“ eigenlijk van plan is te doen. Op het oogenblik lijkt ons de eenige toekomst, straks op het

Kamp-omheining: prikkeldraad en bamboesporen.

Damrak te gaan zitten met een centenbakje en een bordje waarop „gedenk de slachtoffers“. Als je hier de Europeanen ziet gaan en komen met het zielige beetje bagage, dat hun uit 10, 20, 30 tropenjaren is overgebleven, krijg je met ze te doen. Enfin, den moed heelemaal opgeven doen we nog niet.

Intusschen leven we vroolijk en welgemoed van den steun. Onlangs is het zelfs gelukt voor Jan een paar schoenen los te krijgen. Beeldjes zijn het: vurig oranje linnen, rubberzolen en witte veters. Dol blij was-ie er mee, tot de blaren na 5 min. als paddenstoelen uit den grond verrezen. Maar alles went, zelfs oranje schoenen die knellen.

Enfin, laat ik doorgaan met mijn verhaal. Ik schreef al, dat toen Jan hier gevangen zat ik hem den eersten tijd geregeld kon zien als hij uit het kamp kwam. Ik ging dan in de buurt staan en schreef in blokschrift letters in de lucht. Wij werden er heel geoefend in; ook kon ik hem door den huisjongen soms eten sturen.

Het duurde tot Februari 1943. Toen ging hij naar Ngawi en in October werd hij opgepakt door de Kempe tai wegens „sabotage“. Ik zal je later wel vertellen, wat hij meemaakte aan beestachtige mishandelingen; de stakker heeft in zoo-wat alle gevangenen van Java gezeten.”

De doodkist . . . vol wapenen

Nog een brief uit Semarang.

De „Rapwi“ slaagt er in Semarang niet in, zich bemind te maken. Er zijn misstanden. Het instituut heet: „Relief Allied Prisoners of War and Interness“. Ze maken daar hier van: „Retain all Prisoners of War Indefinitely“ of ook wel „Relief All Pretty Women Immediately“. Je wordt op het Rapwi-kantoor hier in Semarang nogal zoo'n tikje afgesnauwd door mooie knapen-in-uniform en door ietwat opgeverfde dames.

Overigens is alles hier één verwarring. Wij zitten nog in Hotel Tjandi, met dat mooie uitzicht op stad en zee. Wij zien nu steeds de branden in Semarang. . . .

Wij zitten hier, en wachten. Er is waterdistributie; wij krijgen zegge en schrijve één liter per dag, voor alles.

Wat de Engelschen bezielt, begrijpt niemand.

Het fraaiste staaltje, dat hier vertoond werd, is het volgende:

De „pemoeda's“, dat zijn de Inheemsche terroristen, hadden de Engelschen verlof gevraagd een van hun gesneuvelde „helden“ te mogen begraven. De permit werd prompt gegeven en 500 van deze heeren liepen plechtig achter de baar in de richting van het Heuvelterrein. Daar stond een Japansche schildwacht. Die hield, heel alleen, het geval aan. Liet onder luide protesten de lijkbaar openmaken. En ziet. . . . er zat geen lijk in, maar wel. . . . machinegeweren!

(Vervolg van pag. 1)

terecht komen; het is de opdracht aan een architectenbureau, waarin de Indonesische architect partner en compagnon zal zijn. En dan samen ontwerpen en samen doen bouwen een bolwerk, zoo schoon en inspireerend, dat de architectentaak het politiewerk relief geeft. Want wat wij samen bouwen gaan, moet, in strakke lijnen van zijn ideaal-projectie, alle voortgezette bedrijf van den pemoeda tot misdrijf stempelen, ook waar dit bedrijf in oorsprong of in wezen loffelijk — want vaderlandslievend en vrijheidslievend — was.

Dit is groot werk, ons Holland en dit Indonesië waard. Het zou reeds voldoening schenken, als een oproep tot zulken arbeid uit een studeerkamer of vanaf een voornaam politiek podium werd gedaan. De oorsprong van dezen oproep echter ligt dieper, veiliger, inniger gebonden. Hij komt uit een der ergste kampen van Java, waarborg dat hij welt uit het hart. Dit is, wat hij ons allen zegt: Nog een Nederlandsche roeping in Indië? Stellig! Zoo ooit, dan nú, **JUIST** nu!

BORNEO: Samenwerking en Nieuw Leven

I.

Gij vliegt in een katalina van het vliegveld Kemajoran naar Bandjermasin. Iemand rookt sigaren. Het is koel in de onge-mebileerde ruimte. Onder ons zijn wolken en daaronder grijs en ver de Javazee. Zoo groot is dit Indië, gij vliegt 5 uur over een verre zee. De katalina cirkelt laag en steil; ze landt met een klap, een ontzettende golf water, veel gedans van staart en romp. Dan zwijgen de motoren en is er ineens de stilte. De stilte, de hitte en de weldadige vrede, van een breede rivier met weelderig groen en palen huisjes langs den oever.

Dan zinkt het idee in mij neer, dat ik nu misschien begonnen ben Indië te zien, zooals het is — wijd, warm en overvloedig. En rust.

Een leger van prauwen kwam aanpeddelen en legde zich om de ronde buik van de katalina heen, als jonge eendjes om hun moeder. De menschen waren natuurlijk geen Dajaks, maar heel gewone Maleiers, met fatsoenlijke gezichten; sommigen hadden koopwaar bij zich. Maar aangezien wij niet in het bezit van geld waren, ging dat niet door. Wij staken onze roode hoofden wat verder uit het vliegtuig en zagen in de verte een duck aankomen. Bemand met een vaandrig en wat inheemsche soldaten. Op de duck voeren wij naar den wal en vandaar per auto naar Bandjer. Daar ontving ons de Resident Gouverneur a.i., Conica, Sonica, Territoriaal Commandant resp. van de Z.O. afdeling en van geheel Borneo. Zoek maar uit. Verder nog een paar van de weinige overlevende bestuursambtenaren, nerveus en meer dan verlofrijp maar zeer hartelijk en gastvrij.

Bandjermasin is een zeer net, vriendelijk plaatsje, met mooie ruime Europeesche woningen, bijna niets beschadigd. De rivier slingert er zich schilderachtig doorheen, het was voor ons een wonder om zoo maar ongewapend op ieder uur van den dag door een kampong of over den passar te kunnen lopen.

Bandjermasin was voor ons het Indië, dat ons welkom heette. Geen Indië, dat met woorden en daden en met een duivelsche

grijns, en met wat voor afgrijselijke daden, ons deed voelen, dat wij wederom op een plaats in de wereld waren terechtgekomen, waar wij niet hoorden.

Hier in Bandjermasin was alles hartelijkheid. Leed is ook hier, in een gastvrij huis zitten drie weduwen met kinderen van bestuursambtenaren, die door de Jappen werden vermoord, tegelijk met den moord dezer Japanners op Gouverneur Haga met zijn geheele gezin. In het hospitaal bekeken wij honderd volkomen apathische en stokmagere Javaansche koelies, doodelijk ziek, die door de Japanners als slaven naar Borneo werden gebracht. Tallozen zijn gestorven.

's Avonds knalden — voor het eerst sinds wij in Indië waren — geen schoten; en voor het eerst waren wij op een plaats, waar je niet om 10 uur of 7 uur voor de veiligheid binnen hoeft te zijn. Een paar dagen later vertrokken wij met een luidruchtige jeep naar Kandangan. De afstand is zoo'n 140 km, ongeveer in drieën gedeeld door de plaatsen Marta-poera en Rantau. De lawaaiige jeep stelde met zijn trailer met bagage een zeer opvallend geheel voor. Resultaat dat de bevolking, althans derzelve Anakjes, luid juichend en „bagoes, bagoes!" roepend ons toewuifden. Dat zij dit van de Aussies geleerd hadden, die ook in jeeps reden, doet minder terzake.

A propos, geheel Borneo, behalve het volkomen verwoeste Balikpapan, is nu van geallieerde troepen gezuiverd. Goddank, want de manier, waarop deze Australiërs zijn opgetreden, tart elke beschrijving. Zoo hebben sommige Australische soldaten, die hier waren om orde en rust te handhaven, op den passar vuurwapens verkocht aan de bevolking. Communisten onder hen hebben opruiende pamfletten verspreid. Ook hebben velen dezer heeren nog op groote schaal zwarte handel gedreven met gewezen Japansche voorraden, die zij eenvoudig gestolen en versjaggerd hebben.

Intusschen knetterden wij door naar Kandangan. Het landschap is mooi, geen rimboe natuurlijk maar palen en rubber. Rubber, alsmaar rubber. Een koele laan met rubberboomen verplaatst je ineens naar de Veluwe.

Al gaande merkten wij alvast, dat Borneo net precies anders is dan men denkt. De rimboe begint pas 3 à 400 km van de kust af. Hier zijn wel ladangs, sawah's, rubber en moerassen, geen Dajaks. Geen arme bevolking doch een rijke met mooie houten huizen. Slimme, goed-Mohammedaansche Maleiers, zeer gezond, wat je noemt mooie, welgeschapen menschen. Zij zijn of Europeesch of in zeer smaakvolle sarongs gekleed; de gewone mannen met zwarte topi's, de hadji's met witte; de vrouwen waaronder heel mooie, in sarong en kabaja. De bevolking is zeer individualistisch, nauwelijks Oostersch soms. Zelfbewust en rijk. Menschen, die een half miljoen hebben zijn geen uitzondering. Iedereen heeft nu nog een fiets, vroeger hadden velen ieder jaar een nieuwe auto. Op Java is geen middenstand, hier een zeer groote en sterke.

Intusschen knorde ons jeepje verder. Ineens zien wij rechts van ons het Meratoesgebergte met hooge toppen van ongeveer 1400 m. Wij zien dan die onwaarschijnlijk blauwe tinten, die je op schilderijen wat ongeloovig aanziet. Ook een sawah, een paar verloren palmen, met die blauwe bergen als achtergrond is een tafereel, dat ons in het republikeinsche Europeanen-ghetto Djakarta is ontgaan...

Wij sukkelen over bruggen, over romantische riviertjes met aanvallig begroeide oevers. Daar Borneo het land is van apen, slangen, krokodillen en wilde varkens, hebben wij geen apen, geen slangen, geen krokodillen en geen varkens gezien. Veel later zagen wij apen en varkens in overvloed, behalve Jansen

Naar de 20.000

Het ledental blijft stijgen. Het stijgt, maar niet snel genoeg. De Koninklijke Vereeniging „Oost en West" is de oudste en eenige vereeniging in Nederland, die zich al sinds meer dan veertig jaar de versterking der cultureele banden tusschen Indië en Nederland ten doel stelt.

Thans neemt de belangstelling voor Indië sterk toe en thans is het de tijd, haar blijvend te behouden en te versterken in onze vereeniging.

Nu voor Nederland en Indië alles op het spel staat, nu de ernstigste gevaren overwonnen moeten worden, doen wij een beroep op alle leden:

brengt leden aan!

Richt een krachtige, persoonlijke aansporing tot al uw vrienden en bekenden. Ook als zij nog nooit in Indië waren! Wekt hun aandacht op. Uit die aandacht groeit belangstelling en daaruit: liefde voor Indië. En dat zal straks de groote kracht zijn, die wij noodig hebben.

Het ledental bedraagt nu om en bij de 10.000. Laten het er vóór Pinksteren 20.000 zijn! Geeft uw nummer van het orgaan ter lezing; vraagt gratis proefnummers aan bij de Secretariaten. Vergroot het ledental van „Oost en West" en gij doet iets voor Indië!

De eerste mijlpaal: 20.000 leden

als hij ze ging jagen! Persoonlijk heb ik één slang gezien ter grootte van een dun wandelstokje.

In Kandangan worden wij gastvrij ontvangen, slapen in een groote slaapkamer, uitziende op een keurig onderhouden tuin.

Hoeloe Soengai is 140 bij 170 km groot en op dat kleine land wonen 80.000 inwoners, dat is ongeveer 40% van de geheele bevolking van Borneo. Het exporteert per jaar ongeveer 24.000 ton rubber, waardoor jaarlijks ongeveer f19.000.000 binnenkwam. Het is een van de rijkste gebieden van Indië. Het stond vroeger bekend als politieel lastig, maar met sommige deelen van de groote Oost, als Timor, Ambon, Nieuw-Guinea, en de Minahassa is het nu zeker het rustigste. Zooals men weet zijn Sumatra en enkele der Kleine Soenda-eilanden nog onder Engelsch bewind, zoodat het daar nog niet in orde is.

Hoeloe Soengai is verdeeld in 8 districten, die staan onder inheemsche districtshoofden; zeer ontwikkelde, grootendeels Hollandsch sprekende en enkele zeer aristocratisch Kiahi's. Onderverdeeld in 17 onderdistricten met onder districtshoofden ofwel assistent-Kiahi's. Deze menschen, met aan het hoofd de Nica-officier, zeg maar assistent-resident, besturen dit gebied. De staatkundige veranderingen hier staan nog niet vast, maar zeker is wel, dat de Kiahi's geen controleurs meer naast of boven zich krijgen. Een klein aantal aspirant controleurs zal vermoedelijk worden toegevoegd als een soort vliegende, reizende staf aan den A. R. om wederzijds te adviseeren en contact te bezorgen. De tijd van de Controleurs die alles *zelf doen*, is voorbij. Het geheele Europeesche bestuur wordt veel meer beleidsinstantie voor de grondlijnen dan vroeger. Mits men bekwaam is, zit hier misschien wel veel in. Typisch is dat de Kiahi's eenstemmig gevraagd hebben om een Hollandschen A.R. te mogen behouden. Wel zouden zij graag naast hem een inheemsch ambtenaar zien met een titel als „regent van Hoeloe Soengai“.

Er wonen hier een stuk of 12 Europeanen, maar de inheemschen zijn zoodanig, dat men er met plezier op visite gaat. Zoo is de landbouwconsulent een Javaansche aristocraat van groote beschaving, die evenals zijn vrouw vloeiend Hollandsch spreekt. Zij is 3½ jaar niet uit huis geweest als protest tegen de aanwezigheid der Japanners. De Inheemsche dames hebben er iemand die naar Holland ging een geschenk meegegeven voor de vrouw van den A.R., als troost voor het feit, dat haar man haar alleen heeft moeten achterlaten. Alle groote plaatsen zijn verbonden per telefoon, de wegen zijn uitstekend. Overal is de bevolking zeer loyaal, vriendelijk en vertrouwend. Het gunstig verloop van de inwisseling van het Japansche geld voor nieuw Nederlandsch-Indisch geld illustreert dit, zoomede de bereidheid van de bezitters van rubber tuinen om proeftuinen aan het Gouvernement te verhuren.

Intusschen wordt natuurlijk ook hier van Java uit hier en daar gestookt. In Kandangan is de situatie begin November eenige dagen critiek geweest. Maar door snel en krachtig ingrijpen is de zaak meteen tot rust gebracht. Af en toe verschenen opruiende pamfletten; ook dat is nu uit. Onlangs landden een stuk of tien gewapende „nationalisten“ in de plaats Marabahan aan de Barito en hebben de zaak daar overmeesterd. Er zijn twee detachementen heen gestuurd en de zaak is volkomen in orde. In de buurt van Barabai was een rampokpartij. Die zaak had met politiek niets te maken, tenminste.... Wat weet men zeker in dit land, zoolang de Engelschen op Java anarchie fokken als een boer zijn biggen?

Auto's, kleren en meubels zijn hier schaarsch maar voedsel niet, behalve suiker. Olie, benzine en petroleum zijn overvloedig en goedkoop, aangezien de B.P.M. in Moeroeng Poedak werkt en natuurlijk ook in Tarakan en Balikpapan. Wij kennen de meeste Kiahi's al, hebben rookhuizen geïnspecteerd, rubbertuinen bekeken en geconstateerd dat er practisch geen cups

meer zijn. Verder hebben wij twee landsgerechtszittingen meegemaakt. Het landsgerecht bestond uit Rechter (A.R.), Djaksa, griffier en Moefti. Er was een knaap, die gelegenheid had gegeven tot dobbelen en dies werd veroordeeld tot 2 maanden subsidiair f200.— boete. De man glunderde, totdat hem werd uitgelegd, dat hij dit bedrag in nieuw geld moest betalen. Hij dacht er met f 6.— af te komen.

De bevolking hier is zelfstandig. Je moet gemoedelijk met ze praten en zeggen: Nou gaan wij die zaak eens wat beter aanpakken dan de Jappen het deden. En steeds hen het nut, vooral financieel uitleggen. Er zijn hier maar weinig Chineezers. Die er zijn, toonen zich bijzonder loyaal en van een treffende hulpvaardigheid, ook wanneer er geen voordeel voor hen te behalen is. Dit verschijnsel deed zich ook op Java voor.

De bevolking heeft veel geleden onder den Japanner. Toch bleef het hier bij weinig eten en veel werken. In andere streken van Borneo zijn veel vooraanstaande inheemschen vermoord. Zoo is in Pontianak de sultan met zijn heele gezin omgebracht. Pontianak heeft nu een nieuwen sultan, die in Holland is opgevoed, zeer modern en sportief is en een Hollandsche vrouw heeft.

Hoe de Hollanders het hier hebben gehad is wel bekend, vermoed ik. De kampen waren hier beter dan op Java, vooral voor de vrouwen. Maar het proces-Haga heeft behalve aan hem, zijn vrouw en zijn kinderen, nog 280 Hollandsche menschenlevens gekost, die menschen zijn op één hoop neergeschoten.

De Nederlanders hier in Indië hebben zeer, zeer zwaar de consequentie gedragen van het eenmaal aanvaarde principe, de bevolking niet in den steek te laten en hun te laten zien, dat wij voor hen werkten en niet alleen voor ons belang. De Engelschen, zooals men weet, zijn uit hun gebieden zoo snel en zooveel en zoo ver mogelijk vertrokken.

Natuurlijk werkt het Overheidsapparaat hier nog gebrekkig, al wordt door de leiding alles direct krachtdadig aangepakt. Sommige inheemsche ambtenaren falen, anderen doen treffend hun plicht. Zoo werd in Marabahan een goedgang gerampokt. De mantripolitie schreef een illegaal briefje uit de plaats waar de terroristen heerschten. Hij liet zijn vader dit briefje in een zoom van zijn onderbroek verstoppen, waarop deze vader 6 uur in den nacht roeide om in Margasari rapport uit te brengen. Dat was hoogst gevaarlijk werk. Echt illegaal zou men zeggen, zoo het niet juist legaal was! De onderbezetting met geschoold overheidsperoneel van alle soorten is natuurlijk nog zeer ernstig. Toch reilt en zeilt het, mits het Engelsche beheer op Java niet zoo lang door gaat, dat rustigjes weg ook Borneo geïnfiltreerd wordt. Ook hier dus vechten wij, hoewel momenteel al verreweg de sterksten toch eenigszins tegen dezelfde afbraak van het Koninkrijk, die op Java zoo voortvarend voortschrijdt.

Hier op Borneo is het anders. Hier past zonder gevaren de zeer vrije en moderne politiek, die Indië's belangen volkomen in het oog vat, de politiek van ontvoogding en, inderdaad, samenwerking op voet van vrijwilligheid en gelijkheid.

Indië verkeert nog steeds in geweldige moeilijkheden. Ook hier voelt men nog bij tijd en wijle de verre en vage dreiging van een taak die zich misschien oplost in niets, maar dit is waarlijk te somber gezegd. Want er is, evenals in de Londensche Underground, altijd een Way. Out. En wel: 1. omdat er een zeer breede marge van kans is, dat Indië zeer goed terecht komt, zij het met bloed en tranen en 2. is er goddank een wet van Meden en Perzen die deze wereld regeert en die een weg wijst aan hen die werkelijk „de bonne volonté“ zijn dwars door alles heen. Hier in Borneo is gelukkig niet anders dan een overvolle dagtaak in het licht van opbouw.“

(Van een Medewerker)

A. MUHLENFELD

Directeur-Generaal van West-Indische Zaken
op het Departement van Overzeesche Gebiedsdeelen.

Het is mij een behoefte in het orgaan van „Oost en West” enkele woorden te wijden aan de nagedachtenis van den man wiens naam hierboven vermeld is.

Ik heb het voorrecht gehad Muhlenfeld gedurende vele jaren te kennen, eerst in Indië, en later nauw met hem samen te werken aan het Departement van Koloniën. Met het jaar groeide mijn waardeering voor dezen zeer bekwamen, zeer veelzijdigen, toegewijden medewerker, die zich volkomen gaf aan zijn taak, en wien geen moeite te groot en geen inspanning te zwaar was, als het ging om de belangen die hem waren toevertrouwd.

Voortgekomen uit het Binnenlandsch Bestuur, de leerschool voor zoovele leiders, heeft hij het voorrecht gehad, als directeur van het Departement van Binnenlandsch Bestuur zijn groote gaven te kunnen wijden en aan het keurcorps dat onder hem gesteld was en aan de inheemsche bevolking, welker belangen door dat corps in de eerste plaats worden behartigd.

Zijn liefde voor de inheemsche bevolking was daarbij het richtsnoer van zijn beleid en zijn algemeene menselijkheid en zijn warm hart maakten hem tot een gaarne door het gansche corps aanvaardden en hoog gewaardeerden chef.

In Nederland teruggekomen en op het Departement van Koloniën geplaatst als chef van de afdeling West-Indische Zaken, wijdde hij zich met al zijn werkkraft aan zijn nieuwe taak en was al spoedig de onontbeerlijke raadsman van opvolgende ministers in zaken „de West” betreffende.

Veel heeft hij kunnen doen voor de gebiedsdeelen in Amerika en daar wist men dat men in Muhlenfeld had een toegewijden verdediger van de belangen van land en volk der gebiedsdeelen in het Westelijk Halfrond.

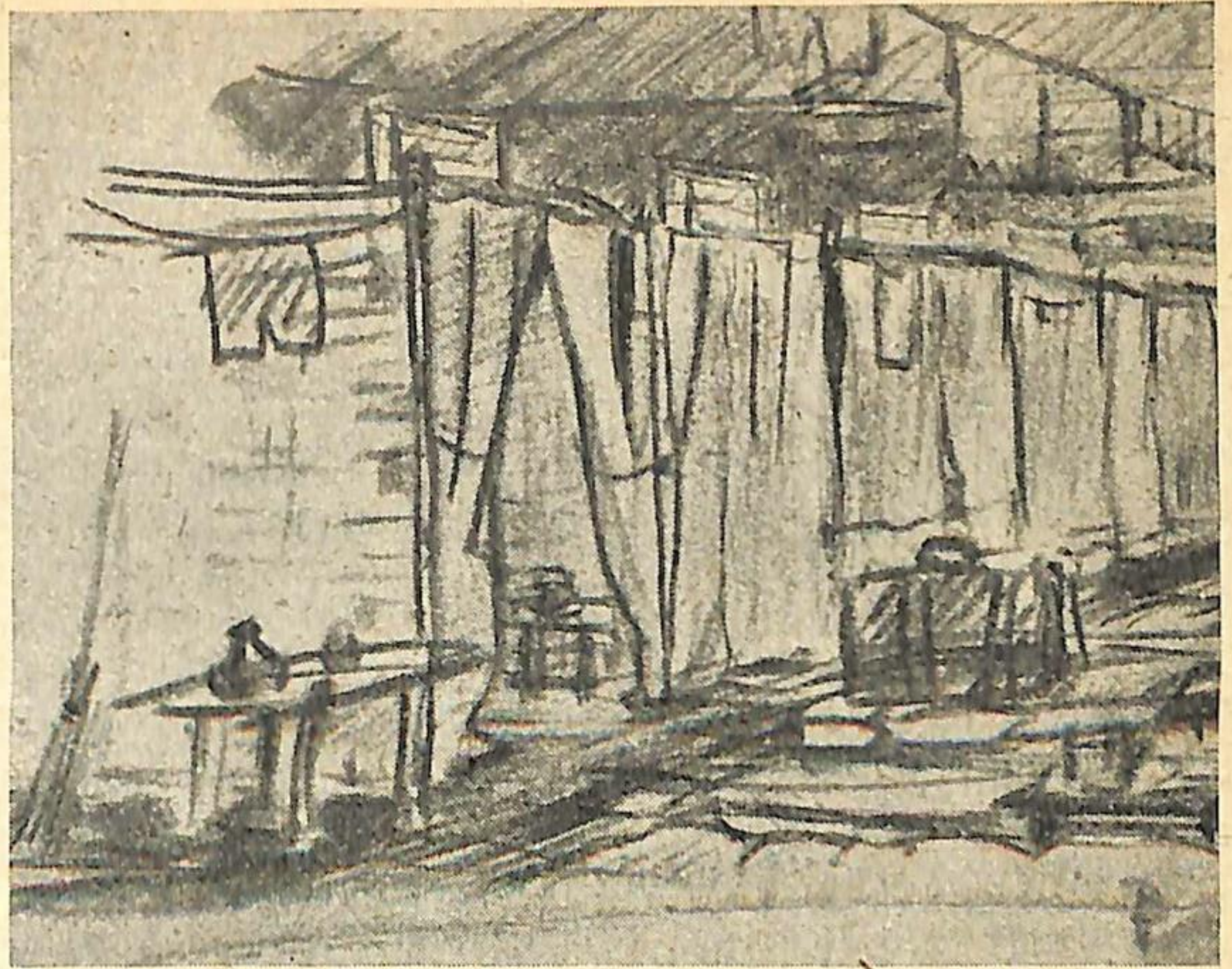
Wat den omgang met Muhlenfeld een bijzondere charme gaf was zijn encyclopaedische kennis omtrent de meest uiteenlopende onderwerpen, ook van die, welke geen verband hielden met zijn eigen taak; hij was waarlijk een vat van kennis, waaruit hij gaarne putte om vrienden en kennissen voorlichting en hulp te geven waar dat noodig was.

Ik mag niet nalaten hier te vermelden datgene, wat de passie van zijn leven was, de liefde voor Frankrijk. Er wordt wel eens gezegd, dat Frankrijk het eenige land ter wereld is, dat waarlijk onbaatzuchtige vrienden heeft in alle deelen der aarde. Muhlenfeld was een dier vrienden, en tot het laatst van zijn leven ging zijn hart uit naar Frankrijk en naar het wel en wee van het Fransche volk. De bevrijding van Parijs in 1944 moet hem bijna evenveel vreugde hebben verschaft als de bevrijding van zijn eigen land.

Te vroeg is deze edele mensch van ons weggeroepen en zijn vele vrienden — vijanden had hij niet — kunnen alleen met dankbaarheid herdenken wat hij voor hen is geweest en de herinnering bewaren aan zijn goed en edel hart. Zijn weduwe en zijn kinderen mogen sterkte putten uit het besef dat hij in zijn omgeving een lichtend voorbeeld is geweest van goedheid en toewijding en dat hij niet zal worden vergeten noch door hen, noch door de gebiedsdeelen welke belangen hij in de laatste jaren van zijn leven behartigde.

Ik moge eindigen met enkele woorden in de taal die hem bijzonder lief was, het Javaansch, en het vertrouwen uitspreken, dat hij is teruggekeerd tot de barmhartigheid Gods, kondoer dateng Rachmat Ullah.

CH. J. I. M. WELTER.

Hoe Europeesche gezinnen NU in het kamp leven.

De teekeningen, in dit nummer opgenomen, zijn vervaardigd door den heer J. W. Broedelet, die zelf op Java in gevangenschap vertoefde.

Kerkhof Si Ringo-Ringo

Het onderstaande werd ons opgezonden door een lid van het Roode Kruis team, dat momenteel in Batavia werkt, en ter publicatie is afgestaan.

In het beruchte concentratiekamp Si Ringo-Ringo bij Rantau Prapat, bijgenaamd „De doodenvallei”, waar in het laatste jaar der bezetting nagenoeg alle Europeesche burgers van Sumatra's Oostkust, Tapanoeli en Atjeh geïnterneerd waren, zijn naar schatting 15 tot 20% burgers om het leven gekomen. Men heeft hen in de Witte Societeit te Medan plechtig herdacht. Diepen indruk maakte ook de kleine samenkomst na de capitulatie op het kerkhofje bij het concentratiekamp Si Ringo-Ringo, waar zooveel houten kruisen staan, te midden van het dampig moeras. Daar las ds. Smit o.m. dit gedicht voor, geschreven in dit kamp door Willem Brandt (ps. van Lt. Wm. S. B. Klooster, Delisch journalist) dat een impressie geeft van Sumatra's trieste „Doodenvallei”:

*Er voert een pad door het moeras achter het kamp,
Het moer spreidt er zijn sluiers uit en avonddamp
omschuift de lage rietstand; luid en droef de klacht
van koddoks in de donkere plas: een doodenvacht.*

*Want achter 't pad door het moeras ten heuvelvoet
ligt zand en grind, dat nooit een bloem ontbloeien doet.
En in den dorren bodem staan hier rij na rij
rondhouten kruisen, met hun naam en slapen zij...*

*Die in het bitterst van het leed ontkomen zijn,
wie, die hun doffe wanhoop meet, doods zachter schijn?
Er straalt geen bloem over hun graf; maar in de schicht
van avondzon ten heuvel af stroomt dieper licht.*

*Vaarwel, die door de smart verstomd de aarde schroeft.
Als ooit de lente weder komt zal ál wát bloeit
uw namen fluisteren in den wind; tot, wie verstaat,
in d' oogen van 't Onnoozel Kind om vrede gaat...*

Oproep der Kerken

Namens in het Interkerkelijk Overleg vertegenwoordigde Protestantsche Kerken in Nederland, wordt onderstaande brief ter kennis gebracht, geschreven door prof. dr. A. van Selms, namens de voorgangers der Christenkerken van alle landaarden te Bandoeng.

De Christenheid op Java, samengesteld uit allerlei volken en rassen heeft uw voorbede dringend noodig. Een miljoen belijders van den Heere Jezus Christus, van aardsche hulp geheel of bijkans geheel verstoken, smeekt God om uitredding en vraagt u met ons te bidden, opdat de Christelijke Kerk, door trouwen arbeid van drie eeuwen hier opgebouwd, niet geheel op gruwelijke wijze ten onder ga.

Europeanen en Indo-Europeanen, Chineezzen en Javanen, Ambonneezen en Madoneezen, Timoreezen en Batakkers, al wat op Java den Christelijken godsdienst belijdt, wordt door wilde terroristische benden bedreigd, vervolgd, afgeslacht.

De oorsprong van dezen niets ontzienden haat tegen het Christendom is te zoeken bij de Japansche propaganda, gedurende drie en een half jaar met fascistische verbetenheid overal onder de Mohammedaansche bevolking gevoerd. Tevoren was er op Java geen sprake van gewelddaden door belijders van den Islam gepleegd jegens andersdenkenden. Een groot zendingsman als dr. Kraemer was door persoonlijke banden van wederzijdsche waardeering en vriendschap met Mohammedaansche leiders verbonden.

De Japanners, van Tokio uit geïnstrueerd, begonnen na een korte periode, waarin het Christendom nog geduld werd, weldra op velerlei wijze de Kerk te vervolgen. Openbare uitoefening van den Christelijken godsdienst werd belemmerd, op den duur onmogelijk gemaakt; kerken werden ingericht als kantoren voor de Kempei, door de Japansche Gestapo werden vele voorgangers doodgemarteld. Daarentegen werd de Islam op velerlei wijze gevleid; aan de door de Japanners gestichte Islam-organisatie werd een jeugdafdeeling verbonden, die een volkomen para-militair karakter droeg. Na de capitulatie van Japan veranderde de op Japansch initiatief gestichte organisatie der Indonesiërs alleen haar naam; de geest bleef dezelfde als voorheen. Alle lijnen, door de Japansche propaganda uitgestippeld, werden doorgetrokken. Hierbij werd gebruik gemaakt van het geheele fascistische arsenaal van intimidatie, terreur op familieleden, geweldpleging enz. Door de radio-zenders worden moord en plundering aangemoedigd en verheerlijkt. Agenten van de extremistische groep hebben den heiligen oorlog tegen de „ongeloovigen” (Christenen) uitgeroepen. De Christen-Indonesiërs hadden steeds op grond van hun belijdenis weerstand geboden aan de fascistische propaganda. Zij hadden zich afzijdig gehouden van de haatcampagne, die gedurende drie en een half jaar den geest van de bevolking vergiftigde. Dat wordt thans op hen gewroken. Hoeveel gruwelen steeds geschied zijn, valt nog niet te zeggen. Wij tasten in het duister omtrent den toestand in een groot zendingsgebied als Solo, dat internationaal beschouwd werd als het meest belovende zendingsgebied onder den Islam, dat de wereld kent. Maar enkele feiten van elders spreken duidelijke taal; de groote Christennederzetting te Depo is met den grond gelijk gemaakt, vele der bewoners zijn op de gruwelijkste wijze vermoord. Het R.K. kerkgebouw te Buitenzorg is op barbaarsche wijze ontwijd. Vele honderden Christen-Indonesiërs te Ambarawa, waaronder de inheemsche predikant en zijn gezin, zijn gevangen gezet en afgrijselijk mishandeld. Vijf R.K. priesters, die hun leven gewijd hadden aan het inheemsche onderwijs, werden te Magelang vermoord. Overal in het binnenland zitten de gevangenen vol Christenen van alle landaarden; het getal dergenen, die door de „extremisten” vermoord zijn, groeit met den dag. Het is u wellicht bekend, dat in het onlangs gereorganiseerde

kabinet der nationalistische regeering ook enkele Christenen zitten hebben genomen. Dat is echter een van de voornaamste redenen, waarom deze regeering door de dus genaamde extremisten gewantrouwd wordt. Er is geen sprake van, dat dit kabinet iets vermag tegen de fascistische terreur, die overal heerscht. Leden van het kabinet hebben dreigbrieven van extremisten ontvangen. Verschillende meer gematigde nationalistenvrijen zijn door hun eigen volksgenooten gewond en vermoord. De orders, zich te onthouden van gewelddaden, hebben niet den minsten invloed. Enkele dagen geleden nog werd te Ambarawa in een „beschermd” kamp een groot aantal vrouwen en kinderen afgemaakt, een herhaling van het treurspel te Soerabaja. Een ander vrouwenkamp werd door brand vernield. Beschermd gebieden, overvuld met vrouwen en kinderen, staan aan langdurige beschietingen met kanon- en machinegeweervuur bloot.

Wij smeeken U: Bidt voor ons.

Bidt voor de toekomst van Christus' Kerk in Indonesië.

Bidt voor hen, die gerekend worden als schapen ter slachting.

China in het verre Oosten

Zooals in het vorige nummer werd aangekondigd zal, zo lang de plaatsruimte zoo beperkt is, geregeld althans één bericht worden opgenomen, gewijd aan gebeurtenissen in eenig Oostersch of koloniaal gebied. Later kan dit op ruimer schaal geschieden; het kennisnemen van de ontwikkeling in Azië, Afrika en zelfs in Australië is thans en in de toekomst meer dan ooit van belang.

Voor ditmaal: China. Het land, waarmede Indië nauwer betrekkingen onderhoudt dan met enig ander land van Azië.

Daar is nu juist vrede gesloten. Vrede — tusschen de Chineezzen zelf. De harde strijd, die sinds vele jaren gevoerd werd tusschen het bewind van Tsjiang Kai Shek en de Communisten, die in een vrij groot gebied in Midden-China sinds lang een eigen staat hebben, is beëindigd.

Die strijd was tijdens den oorlog met Japan onderbroken, doch laaide dadelijk na Japan's capitulatie weer heftig op. Moskou achtte, merkwaardig genoeg, den tijd blijkbaar nog niet rijp en maande tot vrede. Zoodat moeizame vredesonderhandelingen volgden. Zij werden te Tsjoengking gevoerd tusschen het bewind van Tsjiang Kai Shek en de Communisten, generaal Tsjoe En Lai. Op het laatste nippertje scheen alles nog te mislukken, waarna generaal George Marshall, Amerikaansch ambassadeur en bemiddelaar tusschen beide partijen, langdurig met Tsjiang Kai Shek confereerde. Een nieuwe conferentie volgde.

Men wachtte in spanning. Toen kwam een Amerikaansche sergeant, bundels documenten onder den arm en riep: „de maarschalk zal een verklaring afleggen.”

De 38 afgevaardigden naar de vredesconferentie kwamen schielijk bijeen en daar volgde Tsjiang Kai Shek's verklaring:

„De regeering heeft besloten, dat er vrijheid van geweten, van het woord, van publicatie, vereeniging en vergadering zal zijn. Alle wettige partijen hebben gelijke rechten; politieke gevangenen, behalve landverraders, worden vrijgelaten.”

Tsjoe En Lai volgde: „Ik hoop, dat onder leiding van generaal Tsjiang China een vreedzame, sterke, gelukkige en democratische natie zal worden en dat haar legers geleidelijk genationaliseerd zullen worden. Vandaag beleven wij de dageraad van een nieuw China.”

Waarop algemeen vreugdebetoon; en waarop China voor het eerst in 18 jaar vrij is zoowel van Japansche agressie als van burgeroorlog. Men kan slechts hopen, dat deze vrede bestendig zal blijken en dat China aldus tijd krijgt, zich na de zware, harde jaren van wanorde, onderdrukking en strijd te herstellen.

CURAÇAO

en de a. s. Rijksconferentie

Ter voorbereiding van de Rijksconferentie waarvan, door de situatie in Indië, thans noch draagwijdte en strekking en natuurlijk allerm minst het tijdstip, vaststaan, is al in October 1945 door den Gouverneur van Curaçao een commissie ingesteld ter bestudeering van de in Curaçao levende politieke wenschen. Eenige maanden later liet deze commissie een circulaire uitgaan, waaraan het volgende is ontleend:

„Uitgaande van het Koninklijk woord, dat vernieuwing noodig is in den staatkundigen bouw van het Rijk op den hechten grondslag van volledig deelgenootschap, die de voltooiing zal beteekenen van hetgeen zich in het verleden reeds heeft ontwikkeld, dienen de juiste vormen voor de staatsrechtelijke verhouding te worden gezocht. Te dien einde heeft de Commissie besloten, iedere corporatie, vereeniging of instantie en voorts iedereen, die daartoe geneigdheid gevoelt, in de gelegenheid te stellen zijn of haar opvattingen, bij voorkeur aan de hand van bijgaande vragen, kenbaar te maken. Om een geordend overzicht mogelijk te maken is het gewenscht dat ieder, die aan zijn meening uiting wil geven, deze kort en zakelijk weergeeft en voor oogen houdt, dat het te doen is om gedachten, die, gelet op de samenlevingen binnen het Koninkrijk, praktisch uitvoerbaar zijn en dat hij zich verder beperkt tot het deel, namelijk de structuur van het Koninkrijk en mitsdien verdere decentralisatie en interne onderwerpen en détailpunten buiten beschouwing laat.”

Het weekblad *Curaçao*, het orgaan van de Vereeniging tot behartiging van de Staatkundige, Economische en Culturele Belangen van het gebiedsdeel Curaçao, acht deze praemisse der commissie niet gelukkig. Het wijst er op, dat verlangens ook inzake de structuur van het Rijk veelal geboren worden uit interne aangelegenheden en gebeurtenissen. De gevoelens, die plaatselijk gekoesterd worden, zijn geboren uit daden van het bestuur onder de huidige staatsregeling en hebben voedsel gevonden ook weer in daden en beslissingen van het bestuur.

Het weekblad verwerpt de stelling, dat misnoegen zou bestaan met het Opperbestuur als zoodanig. Dat is niet zoo, schrijft het blad. „Maar wel bestaat bezwaar tegen sommige daden van de uitvoerende macht op Curaçao en vanzelfsprekend ook tegen een staatsregeling, die de uitvoerende macht vrijwel onaantastbaar heeft gemaakt.”

Het blad meent voorts, dat de commissie niet representatief is samengesteld. De democratische partij, verbonden met de lijst-Eman, heeft op Aruba en Curaçao bij de verkiezingen een duidelijke overwinning behaald. Maar geen van de vooraanstaande figuren van deze nieuwe politieke constellatie heeft zitting in de commissie. Daarvan bestaat het overgrote deel uit vertegenwoordigers van andere groepen en uit ambtenaren. Het zou zeker wenschelijk zijn, de voorbereiding der Rijksconferentie aan te passen aan de bestaande politieke verhoudingen op Curaçao.

Over de stemming in Curaçao het volgende. De wenschen, de grieven en de verlangens betreffen maar zelden de eigenlijke Rijksverhouding; een figuur met principieele wijzigingen daarin wordt vrijwel niet ontwikkeld.

Een zekere stemming van onbehagen betreft dan ook vooral de interne verhoudingen. Men ziet de bevoegdheden van den Gouverneur zeer groot; men zou die vervangen willen zien door meer werkelijk medezeggenschap der inwoners.

Daarbij heeft het formeel voortduren van den „oorlogstoestand” ook lang nadat in Europa en Azië aan den oorlog

een einde was gekomen, het nemen van maatregelen op grond van art. 31 en 32 van de Staatsregeling tot een gewoonte gemaakt. Men wenscht dan ook vooral een terugkeer naar normaler vormen van bestuursbeleid.

De situatie is ietwat toegespitst, doordat bij de behandeling van de begroting-1946 door de Staten het geheele hoofdstuk Defensie werd afgestemd. Er ontstond toen een wat moeilijke toestand; ten slotte is in Nederland goedkeuring aan de geheele begroting onthouden.

„Curaçao's wenschen” zijn nog niet zoo scherp geformuleerd, en evenmin zoo diepgaand onderzocht als „Indië's wenschen” in het rapport-Visman van 1942. Zij zullen nu tot uiting komen bij de voorbereiding der Rijksconferentie. Het staat al wel vast, dat zij zullen zijn samen te vatten in één wensch — ruimer bevoegdheid van Curaçao's ingezetenen voor het bestieren der eigen aangelegenheden.

Intusschen: men moet ook deze zaken wel in proportie zien.

Curaçao heeft gedurende den geheelen oorlog welvaart gekend. Er waren geen vernielingen, geen bombardementen, geen schade, geen verliezen aan menschenlevens. Het leven ging zijn gang; er werd goed verdiend; er was geen moment stagnatie in de voorziening met levensmiddelen en ook de minder-directe levensbehoeften als sigaretten, aangename dranken en elegante dameskleeding waren steeds verkrijgbaar.

Curaçao kwam economisch gezond en sterk uit de oorlogsjaren te voorschijn; even gezond voor wat betreft de financiën.

Staatkundig evenzeer, de buitenlandsche militaire bescherming ging heen, zonder een zweem van eenige poging, haar aanwezigheid te bestendigen.

Ook na het einde van den oorlog duurde de welvaart voort; een terugslag is nog niet gevolgd; er is ook thans geen werkloosheid. Dit feit, dat er althans één Rijksdeel is, dat ongerept en ongeschonden door de oorlogstormen heenkwam, moge tot deze consequentie voeren, dat men ginds bestaande wenschen redelijk en rustig formuleert en dat men hier deze wenschen met voortvarendheid, vooruitstrevend en welbewust in overweging neemt.

In Memoriam KAREL W. ESCHAUZIER

Zoo is Karel Eschauzier den 17en Januari dan van ons heengegaan, nadat hij in Augustus 1944 om gezondheidsredenen het Secretariaat van onze Afdeeling had neergelegd.... Wij mochten hem gelukkig als Bestuurslid behouden.

En zoo is er dan ook een einde gekomen aan zijn werkzaamheden voor onze vereeniging, een arbeid, waarvoor hij meer dan 15 jaren den vollen mensch had ingezet. Moeizaam waren ze, niet in het minst in „bezettingstijd”, maar van „rusten” wist Karel Eschauzier niet.

Met hoofd en hart heeft hij de belangen van de Kon. Ver. „Oost en West” gediend! Wie deed daarvoor ooit tevergeefs een beroep op hem? Dat eenvoudige woord „helpen” was hem in het hart gegrift, zijn dienende liefde was ver buiten de grenzen van het Gooi bekend.

Zijn adviezen en voortdurende activiteit hebben het Gooi een eervolle plaats geschonken onder de afdeelingen in ons land.

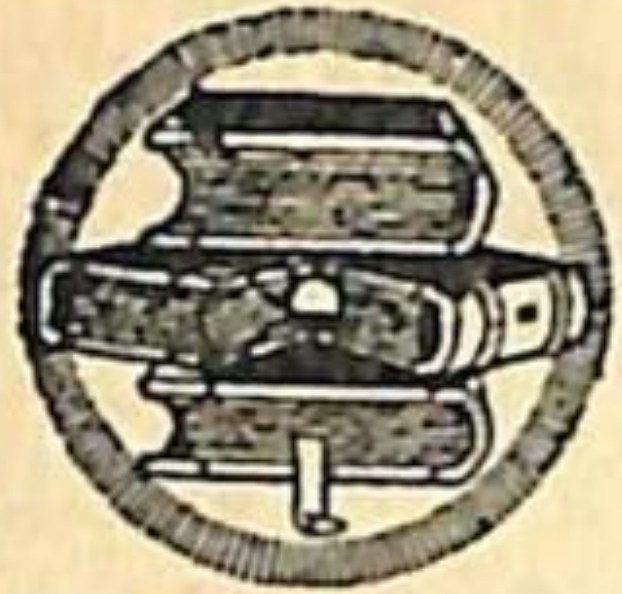
Ook aan ons hoofdbestuur is dit alles niet onopgemerkt gebleven, hetgeen onder meer tot uiting kwam in de toekenning van den zilveren legpenning. Voldoening heeft appreciatie voor zijn werk hem zeer zeker geschonken, maar Eschauzier was er de man niet naar om zich op verdiensten te laten voorstaan. Wel kon hij blij zijn na hulpverlening, diep menschelijk blij als hij anderen gelukkig had gemaakt. Zoo teekenen wij hem thans ten voeten uit.

Onze afdeeling verliest in hem zeer veel.... hoeveel te meer zullen zijn vrouw en zoon dezen uitstekenden mensch missen.

Eschauzier: „Rust in vrede”.

Namens de afdeeling 't Gooi.

HET BESTUUR.

Boeken *over Indië*

W. Preger, „Dutch Administration in the Netherlands Indies”. Melbourne, 1944.

Een verzuim, aan Indië en Nederland beide begaan, is het achterwege laten van de zorg voor redelijke voorlichting omtrent Indië in het buitenland. Deze nalatigheid is nauwelijks meer goed te maken, sinds wij eenmaal gedrongen zijn in een positie van verweer. Zelfs positieve informatie krijgt daardoor het karakter eener apologie.

Een uitermate nuttig boekje verscheen in 1944 in Australië: „Dutch administration in the Netherlands Indies”. De auteur, W. Preger, is een Engelschman, die lang in Nederland en op Java woonde. Bij prachtige foto's geeft hij een beeld van het groote werk, in Indië verricht. Als geheim van Nederlands geslaagd beleid ziet de schrijver, een overtuigd richter van het geheele beleid op het algemeen welzijn.

Dit rustig-voorlichtende boekje, dat in 1944 in Melbourne verscheen, is natuurlijk sinds lang uitverkocht. Men moet wel bitter betreuren, dat de Nederlandsch-Indische autoriteiten, die zoo lang in Australië vertoefden, blijkbaar geen tijd vonden om te zorgen, dat het ook in Engeland en Amerika tijdig en op ruime schaal verspreid werd. Maar die Nederlandsch-Indische autoriteiten in Australië hadden blijkbaar hun tijd noodig voor heel andere dingen.

M. J. van Marle-Hubregtse: „Ams haud van Indië”.
W. van Hoeve, Deventer, 1946.

Een frisch, aardig meisjesboek over Indië. Het vertelt heel eenvoudig van het Indische leven. Een familie woont in het Heuvelterrein te Semarang. Zoo'n Hollandsch-Indisch gezin, met een gelukkig gezinsleven, een vader die overdag naar kantoor gaat en dan 's avonds den tijd vindt om vader te zijn, een moeder, die het gezin rustig bestiert, en de kinderen met alle lotgevallen van schoolleven en vacantie. Er is één juiste verhouding met vertrouwde bedienden; er zijn leerzame reisjes naar de bergen en naar Batavia; er is goede omgang met een Javaanschen geneesheer. Kortom, een plezierig, beschaafd Indisch familieleven, zooals dat in Indië geleefd kon worden... tot 1942. Het boek, bestemd voor meisjes van 14 tot 16 jaar en zeer aardig geïllustreerd door Menno van Meeteren Brouwer, zal ook door anderen graag gelezen worden. En de ouderen zullen daarbij eenig heimwee gevoelen naar een Indië, dat zoo niet spoedig terugkomt....

Dr. J. W. Meyer Ranneft: „Rechtvaardigheid voor Indië”.
N.V. Leiter-Nypels, Maastricht, 1946.

„In laatste instantie komt het aan op den geest, ook op den geest van Nederland.” „Ik kan ook in dezen zwarten tijd niet gelooven, dat de hoogste wijsheid ligt of liggen zou in wat de massa's van andere landen door leuzen of eigenbelang wordt ingeprent. Ik kan niet gelooven in het goed recht van den haat. En daarom doe ik dan juist op jonge menschen een dringend beroep. Een beroep op hun intellect, hun neiging tot zelfstandig oordeelen, hun gevoel voor rechtvaardigheid. Juist van hen hoop ik, dat zij zullen helpen ons volk te doen heenbreken door de muren van onwetendheid, zelfvoldaanheid en schijnheiligheid. Er zijn hogere dingen op de wereld dan het zich willoos laten meedrijven, dan het zich weerloos bukken voor den waan van den dag.” Aldus de conclusie van deze brochure van Dr. Meyer Ranneft, die voor Indië een koers wijst uit den maalstroom.

K. van der Veer: „Producten van Indonesië”.
J. B. Wolters Uitg. Mij., Groningen, 1945.

„Ieder, die iets met Indonesië te maken heeft, dat is ieder Nederlander, eenig besef heeft van onze groote verantwoordelijkheid en plicht tegenover dat Rijksdeel, zoekt gelegenheid om zijn kennis omtrent die verre gewesten uit te breiden.”

Dit schreef de heer Van der Veer in Januari 1942. Toen kon dat nog, en vandaag den dag *geldt* het nog.

Het is dan ook nuttig, dat een derde druk van dit leerzaam boekje verscheen. Het vertelt, wat Indië voortbrengt, aan voedings-, genot- en geneesmiddelen, aan specerijen, oliën en vetten, vezels, harsen en vruchten. De dierlijke voortbrengselen en de mineralen zijn wellicht wat spaarzaam behandeld; die laatste zouden een eigen boekje verdienen. Dit geldt ook van dien nog ongenoegzaam benutten rijkdom van Indië, het hout.

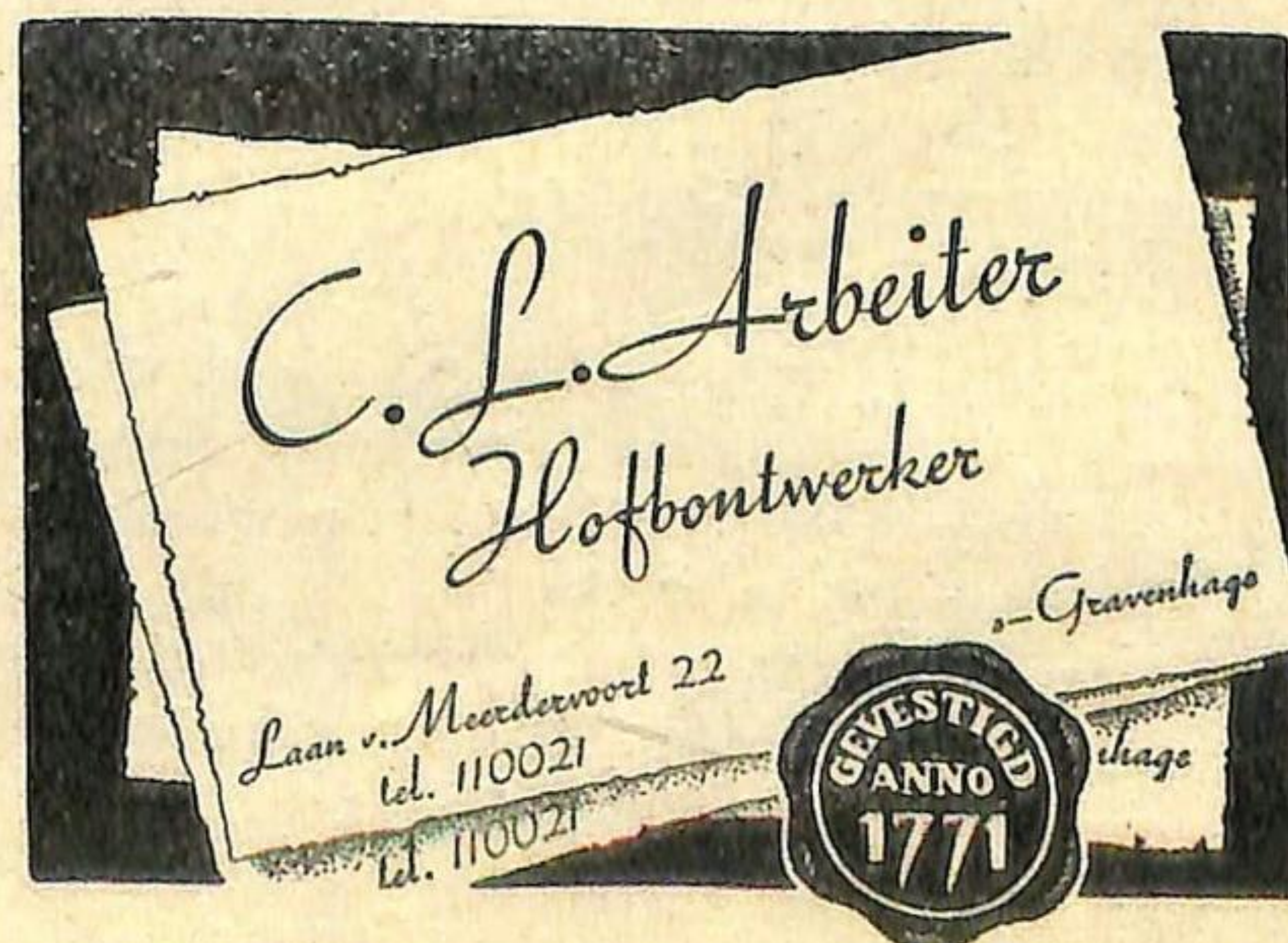
Maar overigens geeft deze handleiding, die zeker op niet één school in Nederland, lager of middelbaar, ontbreken mag, een voortreffelijk overzicht van alles, wat Indië voortbrengt. Het vertelt iets van den aard der producten zelf, en van hun betekenis voor het land. En in dezen tijd doet het ons opnieuw beseffen, welke rijkdommen daar in dien vruchtbaren grond van Indië thans wachten, tot zij opnieuw verkregen kunnen worden, als eenmaal aan den heilloozen chaos, welke thans op Java en Sumatra heerscht, een eind zal zijn gemaakt.

M. H. Székely-Lulois: „Onze bedienden in Indië”.
W. van Hoeve, Deventer, 1946.

Mevrouw Székely-Lulois treft het niet bijzonder, met haar aardige boekje over onze bedienden in Indië. Want ons hoofd staat er niet zoo naar, nu te lezen over dit rustig en geruischloos geheel van onze huizen op Java. Nu zijn die huizen leeg. Leeggeroofd en leeggestolen. Zij die er woonden, wonen thans in kampen, voorzover zij nog in leven zijn en niet vermoord door Japanners of door terroristen. Of zij komen nu, haveloos, vaak ziek en ontmoedigd, maar altijd van alles beroofd, in Nederland terug. En toch is het goed, dat dit boekje geschreven werd. Het vertelt fijnzinnig en met toewijding van de verhouding, zooals die tusschen een Nederlandsch gezin in Indië en de Inheemsche bedienden *kan* bestaan. Een uitnemende verhouding, geheel bevredigend voor beide partijen. Daarom is het *toch* een nuttig boekje. Alleen de illustraties van Karel Hoekendijk zijn minder gelukkig en reiken niet tot het niveau van den tekst.

LEDEN, WERFT LEDEN!

Leest de belangrijke mededeeling op pag. 5 onderaan.

Gereserveerd voor
GEO. WEHRIJ & Co.
Amsterdam

NILLMIJ'S
BESCHERMENDE HAND

**IN INDIË EN IN
NEDERLAND**

MW

N.V. LEVENSVERZEKERING MIJ.

NILLMIJ VAN 1859

Paleisstraat 9, Telef. 117240, Den Haag

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

N.V.

ROTTERDAMSCH LLOYD

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

NEDERL. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ

„OCEAAN”, N.V.

Directie: Prins Hendrikkade 159,
AMSTERDAM

HOLLAND

OOST-INDIË

Vice versa

VOOR POSTZEGELS
ENGELKAMP!

AANKOOP
VERKOOP
VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag
Lange Poten 7a
Telefoon 113853

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

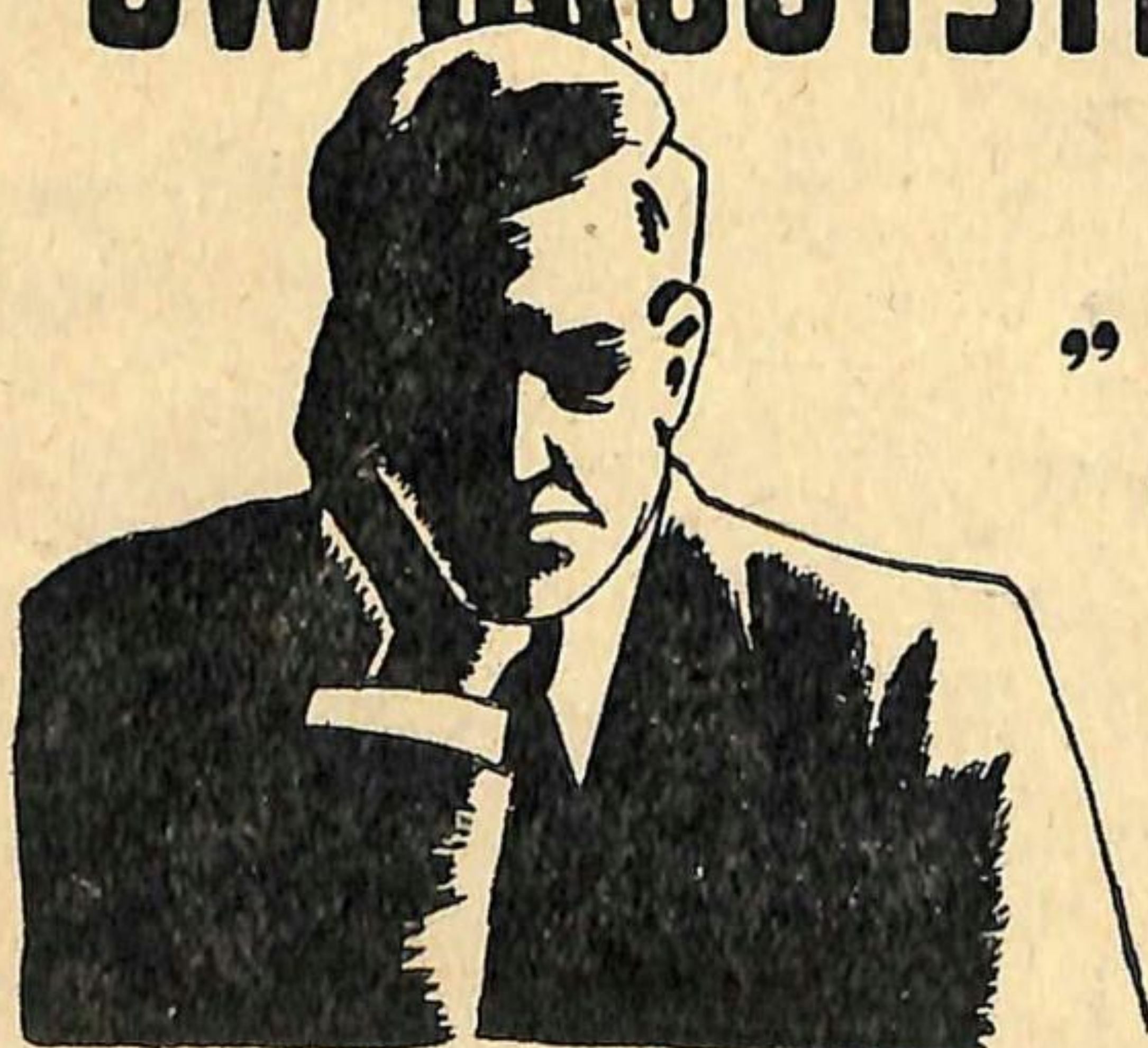

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag

TAVERNE - RESTAURANT
alwaar de keuken op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd

UW GROOTSTE VIJAND

„ik zou wel willen”

Uw grootste vijand is: „Ik zou wel willen”, want dan doet U heelemaal niets. Uw sterkste bondgenoot is „IK WIL”. Zeg daarom niet: „Ik zou wel vooruit willen in het leven”, maar zeg: „IK WIL vooruit in het leven”. Om dat „IK WIL” in daden om te zetten moet Uw persoonlijkheid versterkt worden, moeten alle krachten in U aan het werk gezet worden. Dan wordt Uw leven sterker en gelukkiger en... bereikt gij het succes, dat gij wenscht. Dalmeijer's Psychologische Persoonlijkheids-cursussen, die U per post worden toegezonden, maken U sterk voor alle omstandigheden. Zij laten U al Uw mogelijkheden duidelijk zien en brengen al Uw krachten tot ontplooiing. Gij zegt: „IK WIL”. Maar het is ook nog niet voldoende te willen, men moet ook doen. Uw eerste daad is onderstaanden BON in te vullen.

Cursist 101578, schrijft: „Mijn eerste zelfbewuste goede daad is ongetwijfeld geweest, het besluit om Dalmeijer's Cursus te volgen. Iedereen, die beschikt over een normaal verstand kan iets presteeren, waarover hij zelf verstomd kan staan, mits hij Dalmeijer's Cursussen volgt. Ik zou allen besluitloozen willen toeroepen: „grijp toch die kans met beide handen”

BON

langs deze lijn afknippen o.u.b.

Zendt mij kosteloos uitgebreide Inlichtingen
over Uw Psychologische Persoonlijkheids-cursussen

Naam .....

Straat ..... No. ....

Plaats .....

(o.u.b. invullen in drukletters)

Na invulling opzenden met 15 ct aan postzegels, aan:
DALMEIJER'S CURSUSSEN, Koninginneweg 182,
Afd. O. W. 346 A'dam-Z. U kunt ook per brief schrijven, als U dit blad niet wilt beschadigen.